

A krimtól a kriminalisztikáig Interjú dr. Ibolya Tiborral

Egy könyv vagy egy filmélmény sokszor elég ahhoz, hogy elindítson valakit egy pálya irányába. Én például a Stanley Kramer rendezte „Aki szelet vet” című filmdráma – melynek a zseniális Spencer Tracy volt a főszereplője – hatására kezdtem el még gyerekként érdeklődni a jog iránt. Ibolya Tibor – a IV-XV. kerületi Ügyészség vezető ügyésze, aki 2010. december közepe óta a Legfőbb Ügyész Kabinetjében büntetőjogi referensként dolgozik – még szegedi joghallgató korában ugyancsak egy film, az Oliver Stone rendezte „JFK” nyomán figyelt fel az ügyészi pályára. A Kevin Costner alakította Jim Garisson New Orleans-i államügyész harca az általa gondolt igazságért annyira megfogta, hogy nem is volt kérdés tovább a számára a jogi pályán belüli választás.

A krimtól azonban – a jog és az ügyészség összekötő fonalán keresztül – hamarosan eljutott a kriminalisztikáig, amely iránt szenvedélyesen elköteleződött.

Nem csak ebben tér el a pályája, az érdeklődése az „átlagos” ügyészekhez képest, hanem például abban is, hogy az informatika lehetőségeit kihasználva a szakmai-tudományos munkájára egy saját weboldalt (www.ibolyatibor.hu) hozott létre, és mindemellett a www.kriminalisztika.lap.hu című gyűjtőoldalt is maga szerkeszti (bár nem ő a tulajdonosa).

Kriminalisztikai tárgyú honlapot szerkesztesz, szakmai publikációid és sikeres pályamunkád volt a témában és ráadásul tavaly megszervezted a Fővárosi Főügyészség Kriminalisztikai Körét.

Honnan ez a fokozott és elmélyült érdeklődésed a téma iránt?

1994-ben kerültem az ügyészségre, tulajdonképpen úgy, hogy semmit nem tudtam az igazi ügyészi munkáról. Az általad is említett filmélményem és a magyar ügyészi gyakorlat – nem kell mondanom – köszönőviszonyban nincs egymással. Az egyetemen tanultak pedig szintén nem adtak számomra sok információt az „ügyészetről”, bár lehet, hogy ez az én hibám... Ettől függetlenül, nagy lelkesedéssel kezdtem el a rám szignált ügyekben elmélyedni, de hamar szembesültem azzal a problémával, ami azóta is probléma egyébként, nevezetesen, hogy úgy adunk utasításokat konkrét nyomozati kérdésekben a zsaruknak, hogy mi magunk – az ügyészek – nem tudunk nyomozni. Legalábbis nem tanultuk, nincs benne gyakorlatunk. Szerettem volna a munkám minél jobban végezni,

ezért azt kell, hogy mondjam természetes volt számomra, hogy a nyomozás gyakorlati kérdései felé fordult a figyelmem. Ez pedig maga a kriminalisztika. Gyűjtöm a kriminalisztikai szakirodalmat, a régit is, van olyan egyébként klasszikus krimináltaktikai könyvem, amit egy zsarutól kaptam a Gyorskocsi utcában. Azzal adta ide, hogy nyugodtan vigyem el, itt úgy sem érdekel senkit... A kriminalisztika lappal, a Körrel és egyéb szakmai megnyilvánulásaimmal is azt szeretném a kollégáimnak sugallni, hogy ne elégedjenek meg azzal a tudással, amit az iskolában, meg esetleg a szakvizsgára felkészülve elsajátítottak, mert az a gyakorlati munkához nem elég. Régen sem volt az, nem hogy manapság.

A felügyeletet gyakorló ügyész egy fél oldalas utasításával sokszor hónapokra kiható munkát generálhat egy nyomozás során. Aki nem valamely nyomozó ügyészségen teljesít szolgálatot, vagy nem folyik bele egy-egy kiemelt ügy nyomozati cselekményeibe, lehet, hogy soha nem szembesül az utasítás végrehajtására kötelezett nyomozó speciális szakmai szempontjaival.

Te hogy látod ezt a kérdést? Hogyan lehet – a kriminalisztikai ismeretek szélesítésével vagy más módon – a helyes arányokat megtalálni az ügyész és a különböző nyomozó hatóságok viszonylatában?

Ez egy rendkívül összetett probléma, de azért megpróbálom megválaszolni. Ahogy az előbb is utaltam rá, a kriminalisztikai tudást én már az ügyészi munka természetes feltételének tartom. De annyi legalábbis elvárható minden ügyésztől, ha utasítást ad, gondolkozzon el, hogy egyáltalán végre lehet-e azt hajtani és itt természetesen nem a jogszerűségekre gondolok. Itt van pl. a szembesítés. Mindenki tudja, hogy 99%-ban eredménytelenek, sőt a bizonytalan vagy gyengébb akaratú tanúk esetén kifejezetten gyengítik az addigi bizonyítékokat, az ügyészség mégis erőlteti. Az ideális állapot ebből a szempontból tehát tényleg az lenne, ha az ügyész lenne a „legjobb nyomozó”, ez azonban nyilvánvalóan nincs és nem is lesz így. Ugyanakkor nem lehet nem észrevennünk azt a hihetetlen szakmai színvonalcsökkenést, amivel elsősorban az első vonalban küzdő egységeink a kerületi ügyészségek találkoznak a kerületi rendőrkapitányságokon. Mikor én a szakmát kezdtem, szégyen volt egy vizsgáló számára, ha pótnyomozásra visszakapott egy ügyet, manapság már ez nem így van. Annak idején hallottam olyan kapitányságról, ahol ha a vizsgáló visszakapott egy aktát, büntetést kellett a közös alapba fizetnie és év végén abból mentek el a zsaruk sörözni. Ha ma ez így lenne, akkor sátoros lakodalmakat lehetne finanszírozni a büntetésből, annyit hibáznak. Tehát ezzel azt akarom mondani, hogy sajnálatos módon tényleg egyre többször előfordul, hogy ténylegesen az ügyész oldja meg a

rendőr helyett az ügyet, ha úgy tetszik „ő mondja meg a tutit”, ami azért baj, mert a zsaruk lassan már ezt el is várják, mert egyre kevesebb a tapasztalt parancsnok a rendszerben. Egy kétezer fős szervezet viszont nem képes egy húszezer fős testület helyett gondolkodni. Az eredeti kérdésre visszatérve, a helyes arányok megtalálása nagyon sokszor a vezetők és a parancsnokok közötti jó viszonyon múlik, ráadásul én hiszek a közös gondolkodás módszerében és az igazi párbeszédben is, ahol nem egymás mellett beszélnek el a vezetők, hanem megpróbálnak úgy közös platformra jutni, hogy az az ügy előbbre vitelét célozza. Anélkül, hogy konkrét ügyről beszélnék, helyi szinten például soha nem értettem meg, ha a zsaruk úgy indítottak meg egy nagy ügyet, amelyben előtte mondjuk felderítő munka is volt, hogy nem konzultáltak velünk. Lehet, hogy ténylegesen hozzá tudtunk volna a magunk részéről valamit tenni, esetleg megelőzve ezzel egy későbbi kellemetlen szituációt, mondjuk egy gyanúsítás elleni panasznak helyt adást. Nem hiszem, hogy egy előzetes szóbeli tájékoztatás nyomozati érdekeket sérthetne, vagy ne adj isten törvénysértést jelentene. Egyébként az ügyészi ars poeticám része, hogy soha ne felejtsem el, nem vagyok sem én, sem a munkatársaim tévedhetetlenek és eddig úgy vettem észre adott esetben ennek elismerése nagyobb tekintélyt is ad. A másik nagyon fontos dolog pedig annak elismerése, hogy a rendőrök munkája a mi munkánktól nagyban eltérő és egyébként kutya kemény munka, amit ha hivatásszerűen végeznek, akkor is rendkívül fárasztó és idegölő. Ráadásul a zsaruknál más szervezeti érdekek érvényesülnek. Meggyőződésem, ha a rendőr érzi az ügyész részéről az empátiát, az ő hozzáállása is más lesz az ügyész felé és nem hivatásos „kekeckedőnek” fogja tartani...

A kriminalisztika mellett az informatika a másik nagy szenvedélyed. Miként jelenik ez meg a munkádban? Szerinted felhasználóként kihasználjuk-e azon innovációs lehetőségeket, amelyek egyébként az ügyészi munkánk során már a rendelkezésünkre állnak?

Azért azt tegyük hozzá, hogy felhasználói szinten érdekel az informatika. Nem használjuk ki a lehetőségeket, de ha megengeded két részre bontva válaszolok. A nyomozás felügyeleti munkában rendelkezésünkre áll már a pl. Netzsaru, mégsem használjuk ki rendesen, aminek csak részben a szűkös sávszélesség az oka. Meggyőződésem, hogy a Netzsaru napi használatával a saját munkánkat de a rendőrök munkáját is megkönnyíthetnénk, de csak akkor, ha az nem jelenti azt, hogy mindent papíralapon is ugyanúgy dokumentálnunk kell. A Praetor Praxis is nagyon jó alkalmazás. Viszont minden ügyész gépéről el kellene tudni érni az összes létező nyilvántartást, sőt néhány speciális nyilvántartást is, mint

pl. a BV saját nyilvántartása. Persze, ha az ügyész még az Outlook-ot sem bírja rendesen kezelni, akkor nem fog élni ezekkel az eszközökkel sem... Elég rossz tapasztalataim vannak ebben a körben, de nem akarom fokozni.

A konkrét nyomozás során is millió lehetőség van és itt sem csak a pénzhiány az oka, hogy ezeket nem használjuk ki. Pl. egy híváslista elemzését remekül meg lehet csinálni célszoftver nélkül is Excell-ben. Szintén az Office része az Access, ami egy adatbázis szerkesztő, olyan összefüggéseket is ki lehet vele mutatni, amelyre az ember nem is gondolna... Nehéz program, de biztos meg lehetne tanítani a kezelését egy - két érdeklődő nyomozó kollégának. A közlekedési ügyeket feldolgozók részére is remek programok vannak, de a neten találhatsz ingyenes fantomkép rajzoló programot is. Azon mindig jót mosolygok, ha azt látom egy rendőri előterjesztésben pl. hogy „meg kell állapítani az itt és itt lakó X. Y. által használt számítógép IP címét”. A kriminalisztika lapon is ki van linkelve az az oldal, ahol ez szó szerint másodpercek alatt megtehető...Az ezirányú fejlődés hihetetlenül gyors és én komolyan hiszem, hogy még az én szakmai pályafutásom során fogunk papíralapú nyomozati irat nélkül dolgozni, bíróság előtt vádat képviselni.

Melyik volt az eddigi pályád legemlékezetesebb ügye?

Beosztott ügyészként és vezetőként is sok érdekes ügyem volt és remélem még lesz is... Ügyfeldolgozó ügyészként azt hiszem az elsők között voltam, aki kénytelen volt fedett nyomozó – akkor még operatív tiszt – által gyűjtött bizonyítékokat nyílttá tételni egy komoly kábítószeres ügyben. Elég nehéz ügy volt, amelyet sajnos szintén rendesen elszúrtak annak idején, a másodrendű vádlottat fel is mentették. Szintén nagyon érdekes volt az a hamis vád miatt indult ügy, ahol azt kellett bizonyítanom a bíróság előtt, hogy 1956. október 31-én nem végeztek ki orosz kiskatonákat a Corvin közben a felkelők. Az újabb ügyek közül kiemelném azt az újpesti, hatvanon túli nagymamát, aki a saját kislány unokáját rontotta meg és akit immár jogerősen is börtönbüntetésre ítélt emiatt a bíróság. Az ügynek – amelyre vezetőként volt rálátásom – kriminalisztikai szempontból is nagyon érdekes volt a bizonyítása, lehet, hogy egyszer meg is írom.

Sokan emlékezhetnek rá, amikor 2004-ben Jakupcsek Gabriella Multimiliomos című műveltségi vetélkedőjén egymás után sikerrel vették az akadályokat.

Hogyan lehet egy ilyen megmérettetésre felkészülni?

Sehogy. Az a műveltségi vetélkedő, még nem a bulvárról szólt, ezért aki gyerekkorától – mint én – szeretett olvasni és érdeklődéssel fordult a világ felé bátran indulhatott rajta. Meggyőződésem viszont, hogy a sikerben szerepe volt az ügyészi mentalitásomnak is, értem ez alatt a jó értelemben vett vagányságot és a kockázatvállalástól nem idegenkedő magatartást. Büszke vagyok rá, de személyesen is ismerek több olyan ügyészt, aki jóval olvasottabb és tájékozottabb, mint én.

A szerteágazó szakmai érdeklődésed és tevékenységed mellett mi az ami feltölt és kikapcsol?

Imádom a kemény rock zenét; kedvencem az AC/DC, Motörhead, a Rammstein, az újabbak közül az Airbourne, Bonafide, a magyarok közül a Tankcsapda, Sex Action. Nagyon sokat járok élő koncertre, és külföldre is elmegyek - ha tehetem - egy jó koncert miatt. Az AC/DC-t pl. ötször láttam élőben, utoljára a bátyámnak köszönhetően 2009-ben a Wembley-ben, 106 ezer fizető néző volt és fantasztikus élmény. Gondolatban már most készülök a nyári koncertekre, szerencsére lesz miből választani.

A család, a gyerekek mellett az olvasás a másik kedves elfoglaltságom. Szépirodalmat, színvonalas krimi, tényirodalmat és hadtörténeti munkákat veszek elsősorban a kezembe. Kedvenc krimiszerzőm John Sandford, a magyarok közül pedig Kondor Vilmos. Érdekes dolog itt is előjön a kriminalisztika, tudtad pl. hogy Kathy Reichs, aki nagyon jó krimiket ír – mellesleg maga is igazságügyi antropológus szakértő – az egyik könyvében név szerint hivatkozik Kósa Ferenc szegedi professzorra, aki a magzati csontok alapján történő elhalálozási kormeghatározás módszerét dolgozta ki egy szerzőtársával?

Tavaly óta Kindle-t – elektronikus könyvolvasót – használok, amit egyszerűen imádom!

Ezen a ponton találkoznak a különböző érdeklődési területeim: az irodalom, az informatika; és mindeközben esetleg egy-egy jó szám szól a háttérben...

(Ügyészek Lapja 2011/2. – az interjút dr. Fazekas Géza készítette)